

Mlaš tednik

kulturno - politično glasilo

KROJ

svetovnih in domačih dogodkov

9. leto - številka 35

V Celovcu, dne 29. avgusta 1957

Cena 1.50 šilinga

„Ogrožena“ meja

Tok beguncev, ki prihaja iz Jugoslavije v Avstrijo vsak dan, je brez dvoma težko vprašanje za obe prizadeti državi. Predvsem resen socialni in gospodarski problem, v drugi vrsti šele politično vprašanje in še to le v določenem smislu, ki ga je treba točno opredeliti.

O značaju vladavine v naši južni sosedni ni treba posebej govoriti, saj svojo politično in idejno usmerjenost vlada sama vedno znova uradno poudarja.

Begunski tok iz držav za črto Trst - Stettin je v povojni dobi več ali manj evropski, rekli bi svetovni pojav. Toda število ljudi, ki danes zapuščajo svojo domovino iz političnih razlogov, je zelo majhno. In tem svobodni svet ne more odreči zaščite, ki jo določa mednarodna konvencija, temelječa na načelih ustanovne listine Združenih narodov.

Kot beremo po časopisu je večina novih beguncev mladih ljudi, in med temi le manjši del navaja politične razloge za svoj beg. V presojanje teh razlogov se ne bomo spuščali, toda zdi se nam potrebno, da tudi v zvezi s tem novim valom „gospodarskih“ beguncev pribijemo nekaj splošno veljavnih ugotovitev.

Slovenci in ostali jugoslovanski narodi so se v zadnjih sto letih stalno selili v prekomorske dežele. Pa to velja tudi za naše Ziljane. Saj skoraj ni hiše na Zilji, ki ne bi imela sorodnikov v Združenih državah ali v kakih drugih daljnih prekomorskih deželah. Kruh v domovini je bil pičel in skromen, zato je mlade ljudi vabila tujina. V časih avstroogrske monarhije so bile naše gorske doline izrazita ubožna ozemlja, še bolj pa Kras v nekaterih predelih Slovenije, Hrvaške in še dalje na jugu. Ena izmed posledic današnjega svetovnopoličnega položaja je, da je mladim ljudem iz teh predelov z visokim številom rojstev praktično onemogočena redna izselitev in to ne po zgolj enostranski krivdi rojstnih držav.

V takem položaju je za mladega človeka pač skoraj vseeno ali gre preko meje z rednim potnim listom, ali pa ponoči čez hribe. Zanj je važno, da kakor koli že pride ven iz revnih domačih razmer v široko tujino, kjer mu bujna domišljija slika zlate gradove rožnate bodočnosti. Sanje, ki se pogosto končajo z bridkim razočaranjem.

Pa ne smemo pozabiti, da imamo tudi pri nas podoben pojav, čeprav na zunaj v nekoliko drugačni obliki.

Na tisoče deklet odhaja vsako leto iz Avstrije v Švico, kjer si služijo svoj kruh. Veliko število deklet je po letu 1945 šlo v Anglijo v upanju, da bodo tam dobro zaslužile in se potem s svojimi prihranki vrnile domov. Marsikatera nevesta si je nameravala na ta način zaslužiti svojo doto, ki ji je doma niso mogli dati. Ne smemo prezreti, da se je v zadnjih letih iz Avstrije izselilo znatno število inženirjev in drugih strokovnjakov, ki pač hočejo zaslužiti v tujini več denarja, kakor je to pri nas v domovini mogoče. Pri enih in drugih „izseljencih“ je odločilno dejstvo, da dajejo večjo vrednost gmotnim dbrinam kot pa moralnim vrednotam, ki so vtetešene v domovini.

To bi naj pomislili tisti, ki se v zadnjih dneh s tako silovitostjo zaganjajo v mlade ljudi, ki nimajo nobenega drugega greha nad seboj kot — da so po mnenju teh hujskačev — Slovenci, čeprav v resnici mnogi niti niso. (Med novimi begunci prevladujejo po številu Hrvatje, ki so pri nas že mnogo manj nezaželeni kot pa Slovenci.) Toliko bolj je obsojanja vredno, da te žrtve današnjega svetovnega položaja skušajo izkoristiti za gonjo proti slovenski manjšini na Koroškem, za podtikavanje o infiltraciji, ki straši še naprej, četudi so merodajne oblasti po natančnih preiskavah izjavile, da o nji ni ne duha ne sluha.

Ti ljudje bi se naj spomnili tudi na begunce v drugih dobah. Na primer na pučiste iz julija 1934, ki so v znatnem številu bežali preko Jugoslavije in se potem v hitlerjevski Nemčiji zbirali v prosluli „avstrijski legiji“. Leta 1938, v tistem žalostnem mesecu marcu so se povrnili, prišli so „zasedat“ lastno domovino. Oni so bili, ki so 11. marca 1938 porušili avstrijsko mejo, najprej na severu. Pa še več, izbrsali so našo državo z evropskega zemljevida. V koroškem tisku so pa isti ljudje takrat dolžili Slovence, da ogražajo južno mejo dežele in dr-

Medcelinska raketa in mednarodno ravnotežje

V Sovjetski zvezi so z uspehom izvedli prvi poskus z medcelinsko raketo. Premečila je razdaljo 8000 km s hitrostjo 24.000 km na uro. Padla je na določenem mestu, kot so predvidevali strokovnjaki. Pri tem je eksplodirala vodikova bomba. To je kratka vsebina uradne objave sovjetske poročevalske agencije TASS. Poročilo daje tudi nekaj podrobnosti o poskusu z raketo in pristavlja, da je z njo moč doseči sleherni kotiček zemlje.

V zapadnem svetu je ta vest povzročila veliko presenečenje in zaskrbljenost. Kljub dolžini in številnim podrobnostim poročila, ob katerem začenja človeka oblivati mrzel pot, pa so doslej objavljeni podatki le preveč pičli, da bi iz njih zapadni vojaški strokovnjaki mogli razbrati kake zanje koristne ugotovitve.

Oboroževalna tekma med obema svetovnim blokoma je s tem brez dvoma stopila v novo obdobje. O bistveni točnosti sovjetske objave večina resnih ljudi na Zapadu ne dvomi, čeprav je prav gotovo, da sovjetsko poročilo v ponedeljek popolnoma zasleduje tudi propagandne namene. V vsakem primeru drži dejstvo, da so tudi na zapadnih znanstvenih postajah v prejšnjem tednu zabeležili močno atomsko eksplozijo v Sibiriji. Bila je verjetno prva vodikova bomba, katero je prinesla na cilj raketa.

Doslej je svetovnopolično ravnotežje slonelo na atomski premoči Amerike. Toda zaradi strahovite rušilne moči tega orožja Združene države te svoje prednosti niso izkoristile v skrajni meji, to je v vojni, ki bi

prinesla uničenje vsega sveta. Sedaj imajo Sovjeti v rokah tako orožje, toda tudi za njih velja ista omejitev, kot je doslej veljala za Ameriko. Se razume, tako dolgo, dokler dejanja vodilnih državnikov vodi razum.

Casopisje po zapadnem svetu je senzacionalno vest iz Moskve prineslo s paničnimi naslovi. To pot so celo pozabili na posmehljive komentarje, ki so običajno spremljali poročila o sovjetskih iznajdbah. Škoda je le, da novi dosežek človeškega duha služi zopet uničevalnim namenom, dočim so druge iznajdbe, ki si jih Sovjeti lastijo in jim jih je časopisje pri nas odrekalo (bučika, telefon, radio), bolj miroljubnega in obče koristnega značaja.

Sam uspehi poskus z medcelinsko raketo še ne pomeni, da ima Sovjetska zveza v rokah že danes odločilno zadnje orožje v morebitnem svetovnem konfliktu, kajti v prvi vrsti verjetno poseduje le majhno število takih novih raket, po drugi strani pa si je Amerika v zadnjih letih zgradila verigo oporišč v Evropi in na Bližnjem vzhodu, iz katerih tudi more doseči z reakcijskimi letali in kratkoporožnimi raketami sleherni točko Sovjetske zveze.

Med vsem tem razburjanjem pa se je v Londonu znova sestel odbor za razorožitev. Tudi to pot se niso mogli zediniti, vendar se razgovori nadaljujejo in dokler sede diplomati za zeleno mizo, še ne bodo sikale z blazno hitrostjo rakete z vodikovimi bombami po svetovnem prostoru.

Letalo strmoglavilo pri Vrbskem jezeru

Nad Krivo vrbo ob Vrbskem jezeru se je v soboto zvečer ob devetnajsti uri pojavilo dvomotorno letalo. Nekaj časa je krožilo nad jezerom in izvajalo vijuge, ki so sličile akrobacijam. Nenadoma se pa je odlomilo eno krilo, iz motorjev so švignili plameni in letalo je v navpičnem poletu strmoglavilo v bližnji smrekov gozd.

Že čudne akrobacije letala so vzbudile pozornost številnih letoviščarjev, ki so potem prisostvovali zaključnemu tragičnemu prizoru. Videli so še, kako se je letalo ob trčenju z vrhovi smrek razbilo na kosce. Poleg razbitin letala so frčali po zraku tudi zmrcvarjeni kosi človeških udov. Na kraj nesreče je kmalu prihitelo orožništvo in vse območje zastražilo. Trije člani letalske posadke so bili na mestu mrtvi. Letalo je bilo last nemškega milijonarja Hortena iz Stuttgarta, ki je lastnik več veletrgovin. Horten

se nahaja na dopustu ob Vrbskem jezeru in je opazoval nesrečo svojega letala iz motornega čolna na jezeru.

Letalo je bilo priletelo iz Stuttgarta in se je najavilo kontrolnemu stolpu celovškega letališča za pristanek. Toda namesto, da bi pristalo, je začelo krožiti nad jezerom. Vzroki tega nenavadnega manevra ter nesreče zaenkrat še niso znani, pač pa strokovnjaki domnevajo, da je odpravljala naprava za sproženje pristajalnih koles. Ta so namreč med poletom skrita v letalskem trupu in jih pilot šele tik pred pristankom sproži v potrebno lego. Verjetno je pilot z akrobacijami poskušal spraviti v tek sprožilni mehanizem, ki se je bil zataknil. Torvor letala je bilo cvetje, ki naj bi služilo za nedeljski cvetlični korzo v Vrbi. Sedaj pa bodo venci koroškega cvetja spremljali rakve treh mladih letalcev na njihovi zadnji poti.

deloma v brezupnem stanju, kakor n. pr. zveza med Klopinski jezerom in Dobrlo vesjo, ali med Miklavčevim in Zelezno Kaplo, še manj pa zasebna industrija.

Ni prav nobenega dokaza, da bi koroški Slovenci kdajkoli rušili deželne ali državne meje, ki so bile mednarodno zajamčene, imamo pa dokaze, da so nemški sodeželani rušili in porušili državne meje tako na severu kakor na jugu. Imamo dokaze, saj so že leta 1937-38 odjeknile eksplozije bomb po celovških ulicah in cestah in tudi po drugih koroških mestih in trgih. To je bila priprava za smrtni udarec lastni državi Avstriji. Nismo pozabili delovanja radiooddajne postaje München leta 1937-38, ki je dan na dan hujskala proti Avstriji, dokler ni pruski škorenj pogazil države.

Slovenci tudi sedaj ne ogrožamo meje ne od znotraj in ne od zunaj, pač pa hočemo v okviru mednarodno zajamčenih meja svoje pravice, ki jih garantira člen 7 državne pogodbe.

Nočemo zamolčati, da imamo med Nemci v deželi tudi znatno število dobrih prijateljev, ki razmere trezno presojujejo in ki sami ob na novo porajajočem se pretiranem nacionalizmu v deželi z veliko skrbjo zro v bodočnost.

Pozor! Prihranite denar ob začetku šole!

Ako hočete pri nakupih ob začetku šole prihraniti denar, potem tecite k Antonu Nowaku, „Papierkönig“. Tja vas žene denarna stiska, kajti „Papierkönig“ se zadovolji tudi s skromnim zaslužkom

„Papierkönig“
ANTON NOWAK
CELOVEC, Völkermarkter Platz 2

Slovenska državna realna gimnazija v Celovcu

Stev. 15/57

OBJAVA

Nadaljnje prijave za prve tri razrede Slovenske državne realne gimnazije v Celovcu so možne do 7. septembra 1957.

Učenci, ki niso avstrijski državljani, morajo za sprejem v šolo vložiti posebno prošnjo na deželni šolski svet in to prošnjo oddati pri ravnateljstvu šole. Pogoji za sprejem so isti, kakor na vseh nemških srednjih šolah, dodatno pa morajo učenci polagati tudi izpit iz slovenščine.

Od 2. septembra so uradne ure vsak dan od 8. do 10. ure v poslopju državne realne 2. nadstropje, soba 65, Lerchenfeldgasse 22. V ponedeljek, dne 9. septembra, ob 14. uri so sprejemni izpiti za vse tri razrede in nadaljevanje v torek, dne 10. septembra ob 14. uri.

V sredo, dne 11. septembra, je v času od 14. do 16. ure vpisovanje, pri katerem se morajo osebno javiti vsi učenci vseh treh razredov.

V četrtek, dne 12. septembra, je ob 10. uri v cerkvi Sv. Duha v Celovcu slovesna otvoritvena služba božja, h kateri so vabljeni tudi starši učencev.

Isti dan popoldne ob 13. uri 25 minut je prvi redni pouk.

Ravnateljstvo

- KRATKE VESTI -

PREDSIEDNIK EISENHOWER je bil cepljen proti „azijski gripi“, poročajo iz Washingtona. Ameriški znanstveniki so pripravili posebno cepivo, da zatrejo to bolezen, ki je prišla iz Daljnega vzhoda v Evropo in Ameriko. Tudi iz Švice poročajo o znatnejšem številu obolenj. Ameriški predsednik je sicer pri najboljšem zdravju, vendar se je dal kot „prvi državljani“ cepiti proti novi bolezni, ki je sedaj prizadela v „mili obliki“ okrog 30.000 oseb v USA.

„PRAVDA“ JE POHVALILA AVSTRIJO radi „točnega izpolnjevanja nevtralnosti“, kot pravi moskovsko uradno glasilo. Piše tudi, da se je v dveh letih po podpisu državne pogodbe v širokih plasteh prebivalstva znatno okrepila vera v Avstrijo ter nje-gno gospodarsko sposobnost.

KARDINALA SPELLMANN, nadškofa v New Yorku, je hotela sovjetska vohunska služba nadzorovati na ta način, da bi podtaknila v njegov urad nekega svojega zaupnika, ki bi naj postal kardinalov tajnik. Toda podvig je bil preprečen, ker je ameriška protivohunska služba, ki je imela svoje zaupnike med sovjetskimi vohuni, za to nakano zvedela.

Le prepogosto se pod krinko kričaskih protikomunističnih gesel skriva nacionalni šovinizem. Komunistični povsod po svetu danes ne preživlja baš rožnatih časov. Imel je v številnih državah dovolj časa, da dokaze pravilnosti svojih nauk. Toda praktičnega izpita ni nikjer preстал. Radi tega ga sedaj mučijo težke notranje krize, v svobodnem svetu pa število njegovih pristašev vidno upada. Ni sicer razloga za končno zmogoslavlje nad komunizmom, toda sedanji položaj nikakor ne narekuje nujnosti za hrupno pozivanje na kake protikomunistične obrambne okope, vsaj pri nas ne.

Predvsem pa je treba priti do spoznanja, da obstoji razlika med komunistično vladavino in narodi v naši sosesčini, ki morajo na lastni koži občutiti posledice napak komunizma. Kljub temu pa so to duhovno zdravi in telesno krepki narodi, ki jim znatni prejšnji rojstev zagotavljajo bodočnost. Ti narodi so ter bodo slej ko prej ostali naši sosedje. In z njimi se mora Avstrija v lastnem interesu ustvariti odnose dobrega, prijateljskega sosedstva. In prvi korak je notranje pomirjenje med obema narodoma v deželi sami z zagotovitvijo enakopravnosti in drugih zapisanih pravic.

Politični teden

Po svetu . . .

Sovjetski sunek v Siriji

Naša napoved v minulem tedenskem pregledu, da bo Bližnji vzhod „v prihodnjih tednih postal igrišče, na katerem se bosta pomerila oba svetovna bloka v hladni vojni“, postaja resnica.

V Siriji je skupina komunističnih častnikov prevzela oblast. V puščavsko deželo, katere politična tla so nestalna kot puščavski pesek, je začel pritekati mogočen tok sovjetskega orožja „prostovoljcev“, „instruktorjev“ in „strokovnjakov“.

Na Bližnjem vzhodu se je tako pojavil nov sovjetski satelit, čigar vloga pa je še precej nejasna in mu politični zvezdoslovci napovedujejo zelo vijugasto pot.

Njegova pojava je zbudila velike skrbi ne le na Zapadu, ampak tudi med sosednimi arabskimi državami. Tem je sicer dobrodošla sovjetska zunanje-politična podpora v njihovem mešetarnjenju z zapadnimi državami, iz katerih bi radi iztisnili čimveč podpore, a jih prav nič ne veseli pojava čistokrvne komunistične države v njihovi sredi.

Trije arabski kralji stikajo glave v Istambulu

Hude slutnje navdajajo posebno monarhe Bližnjega vzhoda. Boje se za svoje prestole, kajti vedo, da bi komunizem po prevzemu oblasti v njihovih kraljestvih, brezobzirno pometel z njihovimi dvori. Zato ni nič čudnega, da so se znašli na skupnem posvetovanju trije vladarji, ki so bili do zadnjega še med seboj skregani. V luksuzni palači nekdanjih turških sultanov ob romantičnem Bosporu so se sestali kralj Feisal iz Iraka, njegov bratranec kralj Husein iz Jordanije in kralj Mohamed Sahir Šah iz Afganistana. Feisal in Husein sta se radi dolgotrajnega družinskega prepira do zadnjega gledala kot pes in mačka, a Mohamed Sahir Šah se je neljubo proslavil s svojimi obiski v Moskvi.

Sedaj jih pa je skupna skrb zblížala. Lepot sinjega neba nad Bosporjem niso imeli časa občudovati, kajti politično nebo nad njihovimi kraljestvi je zastrl oblak, ki nosi znamenje srpa in kladiva.

Časopisje poroča iz Istambula, da so imenovani vladarji imeli več sestankov s turškimi državniki, v Carigradu je pa prisel tudi ameriški poslanik v Ankari in so njegov avtomobil videli večkrat zaviti v sultansko palačo, kjer zborujejo trije mali zaskrbljeni kralji.

V Londonu s primesjo škodoželjnosti zasledujejo razvoj v Siriji in ga pripisujejo napačni ameriški politiki glede Suez, ki je dokončno izločila angleški in francoski vpliv iz Bližnjega vzhoda. Pravijo, da bi se kaj takega ne bi nikoli zgodilo, ako bi Amerika lani v jeseni podprla Francoze in Angleže proti Nasserju.

Samo sovjetsko orožje ne pomaga Arabcem

V Washingtonu pa se radi razvoja dogodkov v Siriji niso preveč razburili. Pravijo, da je politični položaj na Bližnjem vzhodu zelo zapleten in da v tej politični igri še ni bila izrečena zadnja beseda. Predvsem računa ameriška vlada na Turčijo, ki leži med Sirijo in Sovjetsko zvezo, pa tudi na neugodno občutje, ki je zavládalo v sosednjih arabskih državah. Tudi glede sovjetskih vojaških dobav ne jemljejo položaja preveč tragično, kajti lanska sueška kriza je pokazala, da se Egipt kljub goram sovjetskega orožja ni mogel ubraniti poniževalnega poraza po Izraelu. In Izrael tudi meji na Sirijo!

Ne zanikajo pa, da je Sovjetski zvezi uspelo dobiti novo postojanko na Bližnjem vzhodu, kar gotovo ni ugodno. Toda vrednost te postojanke se bo šele izkazala.

V tem pa je atlantsko poveljstvo v Parizu objavilo velik načrt za jesenske manevre atlantskih pomorskih sil v Sredozemskem morju. V njih bo sodelovala še znana ameriška VI. flota ter vojne ladje Italije, Grčije ter Turčije. V okviru teh manevrov se bo 10.000 ameriških „marines“ (pomorske pehote), izkrcalo na polotoku Galipoli, ki se ga naši starejši bralci še morda spominjajo iz prve svetovne vojne. Ni slučaj, da se bodo ti veliki manevri odigrali prav v bližini sirijske obale.

. . . in pri nas v Avstriji

S prvimi jesenskimi nalivi se obetajo tudi nevihte v naši notranji politiki. Ministri so povečini še sicer na počitnicah, toda dunajske strankarske pisarne že delujejo s polno paro.

Draginja - nezaželen »junakinja« dneva

Se razume, da stoji draginja v ospredju politike. Prvi je načel to vprašanje predsednik socialističnega parlamentarnega kluba, poslanec Olah. Po njegovem mnenju podjetniki s povišanjem cen skušajo izrabiti ugodno gospodarsko konjunkturo zase in to takoj v začetku njegovega razvoja. S pomočjo uradnih statistik je ugotovil, da so zaslužki podjetnikov bolj narasli kot zaslužki delavcev in nameščencev ter da cene hitreje rastejo od plač.

Gospodarski strokovnjaki podjetnikov ugovarjajo, da je radi modernizacije obratov v zadnjih letih produktivnost dela znatno narasla in da je tej pripisovati povečane dobičke podjetnikov.

Olah se je v svojem govoru zavzel za odkrit in pošten razgovor med obema partnerjema, to je med podjetniki in delavstvom. Oba sta zastopana v paritetični gospodarski komisiji, ki naj skrbi za ohranitev ravnotežja med cenami in plačami. Pač pa je napovedal, da bodo pogajanja zelo težka.

Znaki za bližajoče težkoče so vidni na raznih krajih. Tako je časopisje OeVP in kmetijskih krogov zelo nevoljno radi uvoza krompirja in drugih kmetijskih pridelkov. Kljub uvozu krompirja namreč njegova cena ni padla. Pri kmetu je krompir zelo poceni, od 70 do 75 grošev, dočim je prodaj-

na cena na drobno pri trgovcu še vedno okrog 2 šilingov. Po mnenju teh listov je prav uvoz krompirja kriv te druginje, kajti trgovci so uvozili prevelike količine dragega inozemskega krompirja in za to sedaj vzdržujejo visoke cene, da spravijo drago blago v promet in zaslužijo svoj denar. Pri tem pa trpi škodo avstrijski kmet. Brez uspeha ponuja svoj ceneni krompir trgovcem, a ti ga nočejo kupovati, ker imajo skladišča polna inozemskega blaga. Najlepše je to, da je bil uvoz inozemskih kmetijskih protoktov dovoljen prav z namenom, da zniža visoke cene domačih pridelkov.

Vendar bo ta kumarčina in krompirjeva pravda kmalu mimo in gotovo ne bo spravila vladne koalicije v nevarnost. Pač pa se pojavljajo važnejša vprašanja. Med tem je ureditev petrolejskih rafinerij, ki jih mora Avstrija v smislu znanega dunajskega memoranduma, sprejeteja ob sklepu državne pogodbe, vrniti nekdanjim lastnikom (ameriškim, angleškim in francoskim petrolejskim družbam). Glede velike rafinerije v Lobau je zadeva v glavnem urejena, pač pa je še nerešeno vprašanje vrtalnih pravic, ki so jih inozemske družbe pred letom 1938 imele pri nas. Po sedanji ureditvi spadajo vse te pravice v kompetenco poddržavljene petrolejske uprave, ki se sedaj pogaja s prizadetimi inozemskimi družbami. Kot povsod gre tudi tukaj za spor med dvema osnovnima gospodarskima zamislama: zasebno iniciativo in poddržavljenjem. Proti podelitvi ali vrnitvi vrtalnih pravic zasebnim družbam (inozemskim in domačim) so predvsem socialisti, dočim ima Ljudska stranka več „razumevanja“ za želje zasebnih podjetnikov.

Izvažamo surovi petrolej, uvažamo pa bencin

Ker vprašanje petrolejskih pravic ni urejeno, v zadnjih letih niso ne domače in ne tuje družbe ničesar investirale v petrolejske rafinerije. Po drugi strani pa motorizacija narašča in domača petrolejska proizvodnja ne krije več vseh potreb, posebno ker je obremenjena z dajatvami Sovjetski zvezi iz naslova državne pogodbe. Tako se dogaja, da izvažamo surovi petrolej na vzhod, a iz zapadnih držav uvažamo petrolejske derivate (bencin, olja itd.)

Načelni spopad med zasebnimi in poddržavljenim gospodarskim sektorjem postaja akuten tudi glede znatnega dela metalurške industrije. Gre za veliko železarsko družino „Montan Alpine“. Ta velika, sedaj poddržavljena družba je pred izidom zakona o poddržavljenju nakupila več manjših podjetij te stroke, med drugim železniške delavnice v Graz-Köflachu, livarno v Ju-

denburgu ter železarne v Borovljah in v Krieglachu. V smislu določb zakona o poddržavljenju bi morala ta stranska podjetja biti ločena od velike matere družbe in vodena naprej kot samostojna poddržavljena podjetja. V resnici se pa to ni zgodilo in „Alpine“ še naprej sama vodi ta podjetja. Socialisti, ki so sicer za kar najbolj natančno izvrševanje zakona o poddržavljenju, so se glede tega vprašanja znašli v neprijetnih kleščah. Ako bi bila omenjena manjša podjetja izločena iz velike „Alpine“, bi bila kasneje možna njihova reprivatizacija ali povrnitev za v zasebne roke. Tako se sedaj „Wirtschaftsbund“ kot najbolj glasni nasprotnik poddržavljenja zaveza za točno izvrševanje ustreznega zakona, a socialisti iščejo razne „kompromise“, ki seveda niso izključeni, kajti izkušnja je v preteklosti pokazala, da je s spretno izvedbo praktičnega proporca (recimo, razdelitev direktorskih mest v poddržavljenih podjetjih) moč spraviti s sveta načelne spore, ki so izgledali nerešljivi.

Ko se bodo ministri vrnili v prihodnjih dneh na Dunaj, jih bo torej čakalo kup nerešenih vprašanj, med njimi tudi novi državni proračun.

ZA NASE GOSPODINJE:

NAŠA SOL

Prastara, kot svet sam, je zgodovina soli. Ta neznamiti, beli kristalček je posebne važnosti za prehrano — torej za življenje.

Ko na svetu še ni bilo življenja, je že bila sol. V morjih so nepregledni zakladi te snovi ki izredno izboljša okus živil. Solnati skladi so v notranjosti zemlje in jih pridni rudarji kopljejo za naše potrebe. Sol poznajo vsi narodi. V starih časih so Slovani gostu ponudili kruh in sol. Še danes dajejo ščencu na jezik zrno soli. Stari narodi so tujcem v znamenje zaupanja ponudili sol. Celó Mohamed je dejal, da sol ozdravi 77 bolezni.

V vsaki kuhinji stoji sol takoj pri roki. Skoro ni jedi, ki ne bi zahtevala soli. Celó sladke jedi postanejo okusnejše, če dodamo ščepec soli. Vendar je včasih tudi dobrega preveč. Kadar zaljubljena kuharica presoli juho, iz zadrege pomaga kos celega surovega krompirja, ki potegne nase odvečno sol. Če je krompirjeva juha preslana, pa v snažno vrečko denemo pest riža, da se kuha v juhi. Tudi ta potegne sol nase. Nato vrečko lahko odstranimo. Sol je odlično sredstvo za konzerviranje. Južno zelenjavo, fižol, kumare, zelje, repo sol odlično konzervira. Suho meso prav tako denemo v slanico.

Navadno solimo pred kuhanjem, to se pravi, ko juho, krompir itd. pristavimo na štedilnik. Solimo *manj*, ker se jed še sama razsoli, ko uhaja para itd. Stročnice (fižol, grah, bob, lečo), gobe, ledvice, jetra pa vedno solimo tik preden jed postavimo na mizo, ker sicer postanejo te jedi trde.

Sol pa je tudi drugače naša pomočnica. Dodajamo jo nožnim in drugim kopelimi. Odlično odvzame trudnost. V mlačni vodi raztopljena je dobro sredstvo za grgranje pri nahodih, prehladih itd. Sol je izvrstno čistilo madežev, če ji dodamo malo limonovega soka.

Količino dnevne porabe soli so zdravniki omejili s tremi grami. Torej več ne. Jodirana namizna sol je za uživanje bolj priporočljiva kot nejojdirana. Na vsak zavojček soli pa bi še danes lahko napisali „v soli je zdravje“, kot so rekli stari Rimljani.

GENERAL DOUGLAS MCARTUR, nekdanji ameriški poveljnik na Daljnem Vzhodu je pred kratkim v nekem govoru očital ameriški vladi, da razpisno gospodarji z državnim denarjem, katerega neusmiljeno iztiska od davkoplačevalcev. V odgovor na to je vlada objavila znesek generalove pokojnine, ki znaša skupno okrog 20 tisoč dolarjev letno, približno 500.000 šil. General na to ni ničesar odgovoril.

Štirje kontinenti na Dunajskem velesejmu

Od 8. do 15. septembra bo Dunajski velesejem že 66-ič na široko odprl svoja vrata domačim in tujim obiskovalcem. V razstavnih prostorih bo na ogled blago iz 19 držav in iz štirih kontinentov, tako da lahko označimo to največjo avstrijsko gospodarsko razstavo kot pravi svetovni sejem. Ze pogled na prospekte v številnih jezikih (med temi je eden celo v arabščini) potrdi pravilnost te oznake. V teku tiskovne konference je tiskovni šef Dunajskega velesejma, zvezni svetnik Porgess, orisal zastopnikom koroških listov glavne poteze letošnje razstave. Med domačimi razstavljalci prednjačijo Dunajčani in sicer razstavlja 2259 firm obrtne in industrijske izdelke. Iz inozemstva je 1471 firm. Na prvem mestu je Zapadna Nemčija, nato ji sledijo večje ostale evropske države.

Poleg teh zasebnih firm iz inozemstva pa se letos udeležuje velesejma 17 držav s posebnimi kolektivnimi razstavami. Tri politične pa tudi gospodarske vesile sveta, Združene države, Sovjetska zveza in Velika Britanija, razstavljajo svoje izdelke v lastnih stalnih paviljonih, ostale države pa so

razvrščene v „dvorani“ narodov. Prvič se letos udeležuje dunajskega velesejma tudi Kanada. Posebnost predstavlja ameriška razstava, ki ima geslo: „Amerika gradi“. Prikazuje ameriško tehniko na področju gradnje stanovanj v mestih in na podeželju. Spričo stanovanjske stiske, ki vlada v Evropi, je ta razstava res dobrodošla. Seznanila bo naše gradbenike z modernim in racionalnim ameriškim načinom stanovanjske gradnje.

Iz Koroške se letos udeležuje 18 firm dunajskega velesejma. Med njimi so tudi Leitgeb, Funder, Jungfer, AVE-Möbel, puškar Sodja iz Borovlj, Tvornice magnezita iz Radenthaina in še nekaj drugih.

Zelo bogata je letos tekstilna razstava na področju novih sintetičnih snovi za oblačila. Dve stalni modni razstavi bosta prikazovali najnovijejsko damsko in moško modo. Dunajski krznarji so pripravili posebno razstavo svojih po vsem svetu slovečih izdelkov. Pravijo, da se bodo damam sline cedile ob pogledu na krasne in okusno izdelane krznenice plašče.

Tudi čevljarska in pohišvena razstava bosta letos razširjeni.

Avstrija je postala eden izmed velikih izvoznikov konj. Dosežke na tem področju bo prikazala velika razstava plemenskih konj. Z njo bo združen konjski semenj, kjer bo moč živali tudi kupiti.

V velesejskih dneh pričakujejo odlične goste z vseh vetrov. Med prijavitelji omenimo le ameriškega trgovskega ministra Sinclair Weeks ter delegacijo moskovskega ministrstva za zunanjo trgovino.

Letos je bila prezidana in preurejena lopa št. 11. Bila je to edina zgradba, ki je preostala še od Svetovne razstave na Dunaju leta 1873. Sedaj je v novi obleki ni več razpoznavni.

Ves velesejski kompleks, ki je nastal v zadnjih letih, pa je sam po sebi priča napredka avstrijskega gospodarstva. Zato je 66. dunajski velesejem prireditelj, ki se jo izplača ogledati. Na železnica 25% popusta.

VSE ZA ŠOLO IZ ENE ROKE

ŠOLSKE KNJIGE, ŠOLSKE ZVEZKE, RISALNI MATERIAL IN PODOBNO, V NAJBOGATEJŠI IZBIRI V KNJIGARNI IN PAPIRNICI

„Carinthia“ DRUŽBA SV. JOŽEFA

KLAGENFURT, Völkermarkter Ring 25 . Telefon 36-51

Podružnice:

KLAGENFURT, Sternallee 5
KÖTSCHACH v Ziljski dolini
ŠT. VID ob Glini
WOLFSBERG

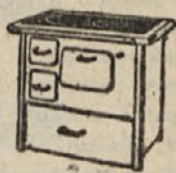

Peči, štedilnike

KAKOR VSE KMETIJSKE POTREBSCINE dobite najugodnejše pri

HANS WERNIG

Celovec, Paulitschgasse (Prosenhof)

Mногоženstvo in kupovanje nevest

NEKDAJ IN DANES

Kdor se ni popolnoma pozabil na zgodbe svetega pisma stare zaveze iz verouka, ko je še trgal hlače po šolskih klopih, ve, da je pošteni Jakob sedem let težko delal, da bi si prislužil svojo izbranko Rahelo, toda je potem radi Labanove zvižaje dobil namesto Rahele za ženo Leo. In ker je hotel na vsak način imeti Rahelo, je moral služiti še nadaljnjih sedem let. Toda marsikdo ne ve, da ponekod podobni običaji še danes veljajo. Kupovanje nevest in mnogoženstvo se je do danes ohranilo v pretežnem delu Afrike, a med mohamedanci je še marsikje v veljavi mnogoženstvo, to je, mož ima pravico imeti istočasno več žena.

V svetem pismu starega zakona ni nič zapisano, ali sta bili Rahaela in Lea zadovoljni z možem, ki jima ga je izbral njun oče; prav tako je tudi dandanes v krajih, kjer še velja običaj kupovanja nevest in mnogoženstva, pristanek prizadetega dekleta postranske stvar. Glavno je, da sta se ženin in oče neveste, po kateri je mladenič vrgel oči, dogovorila o kupnini. Taki običaji so nezdravljivi z našim časom, zato so Združeni narodi imenovali poseben odbor, ki se naj bavi s tem vprašanjem.

Tri krave za nevesto

Se razume, da so ti običaji v kričečem nasprotju s človekoljubnimi načeli ustanovne listine Združenih narodov ter predstavljajo grobe kršitve dostojanstva človeške osebnosti ter enakopravnosti obeh spolov.

Poseben odbor za ženske pravice v okviru Združenih narodov je pred kratkim izdal obširen spis, ki je zelo zanimiv dokument mnogovrstnih običajev v raznih krajih, kjer so še v veljavi kupčevanje z nevestami in mnogoženstvo. Skupna značilnost vseh teh običajev je le načelo, da kdor hoče imeti ženo, mora zanjo plačati ceno, ki je različna od kraja do kraja. Po poročilu mandatnega odbora Združenih narodov za francosko kolonijo Togo-Kamerun (nekdanja nemška kolonija, ki je po izgubljeni prvi svetovni vojni prešla v francosko upravo) je velika večina ondotnega prebivalstva z ogorčenjem odklonila predloge za ukinitve običaja kupovanja nevest. Ta navada je tako globoko ukoreninjena, da so bili doslej vsi poskusi za njeno odpravo brezuspešni. Celo uradne kazni in prepovedi so bile brez učinka.

Kupna cena deklet je različna. V enem kraju plača bodoči zakonski mož tri krave in bika, drugod zopet z gotovo količino poljedelskega orodja ali s tem, da opravi določeno število delovnih dni v teku več let. Drugod zopet nimajo „stalnih cen“, ampak se pri kupčiji domenijo za v kraju običajno količino blaga ali dela. Največkrat plačujejo neveste z živino. Toda težave nastanejo, ako izbruhnejo med živino kužne bolezni. Ker ponavadi v teh primitivnih in zaostalih krajih ni ne duha ne sluha o kaki veterinarski službi, zato pogine večji del črede in zmanjka blaga za plačilo ali pa traja več let, da ženitve željni ženin spravi skupaj dogovorjeno ceno. V takih primerih se večkrat zgodi, da obljubljeni nevesta enostavno pobegne z ženinom in potem oba z združenimi močmi odplačujeta dogovorjeno ceno. V tem naravnem gospodarstvu so imele neveste več ali manj

ustaljene cene, ki v večini primerov niso presegle plačilne zmožnosti ženitvinih kandidatov. Vdor denarnega gospodarstva pa je porušil to na starodavnih navadah temelječe ravnotežje in omogočil raznovrstne zlorabe. Pohlep staršev neveste po denarju, ponos bodočega moža in domišljavost neveste so dovedli do pretiranih cen, ki ne le z vrednostjo „protistoritve“ niso v nikakem sorazmerju, ampak so tudi presegle plačilne zmožnosti ženinov. Tudi v najbolj zaostale kraje je prišlo moderno odplačevanje na obroke in v takih primerih se ti obroki vlečejo v neskončnost. Po drugi strani pa je začela cveteti pravcata špekulacija z ženami. Bogataši, ki si lahko nakupijo več nevest, takorekoč nalagajo svoj denar v žene. Te morajo potem krepko delati in tako odsluževati ceno, ki jo je mož pri nakupu plačal. Ako se mu pa potem ponudi prilika, jih z dobičkom proda naprej. In tam morajo zopet delati in svojo kupnino odslužiti. Skratka, kupčija kot vsaka druga.

»Stalne cene« za žene

Ti običaji so tako globoko ukoreninjeni, da jih vsaj za sedaj ni moč odpraviti. Strokovnjaki Združenih narodov predlagajo zato nekatere ukrepe, ki bi naj omilili najhujše trdote. Tako so ponekod uvedli stalne cene (podobno kot jih določa naš Viehwirtschaftsfond za živino), toda tudi ta metoda, kot naš živinski fond, nista dala vedno najboljših rezultatov. Dogaja se nam-

reč, da se tudi tukaj bujno razcveta korupcija in nedovoljene kupčije. Hčere so namreč v hiši staršev podvržene raznim pritiskom in tako se določba, ki zahteva privolitev dekleta v zakon, spremeni pogosto v hinavsko formalnost. In poleg uradno določene „maksimalne cene“ se pa potem ženin in nevestini starši dogovorijo za razne „prostovoljne“ postranske storitve, s katerimi praktično spravijo vse dobronamerne človečanske predpise ob veljavo. V nekaterih kolonialnih predelih pa skušajo oblasti uvesti evropske predpise, vendar včasih rodijo v vzhodnjaška tla presajene rastline zapadnega napredka dokaj nepričakovane sadove.

Rodbinska doklada za 27 žen

Tako je francoska vlada pred nekaj leti izdala ukrep, s katerim so bile ukinjene vse rasne razlike med Francozi in Arabci v kolonijah. Naslednjega dne se je pojavil neki arabski uradnik, ki je bil poročen z 27 ženami; z vsako izmed njih seveda imel tudi nekaj otrok. Zahteval je za vse žene in otroke ustrezne doklade (Frauen- und Kinderbeihilfe). Francoska vlada mu je vse skupaj izplačala, ne da bi trenila z očesom. Manj velikodušni so Belgijci v svojih kolonijah v Kongu. Uvedli so poseben davek na može z več ženami. Uspeh davka je bil izvrsten. V enem letu je finančna uprava kasirala 9 milijon. frankov tega davka. Toda iz leta v leto so potem davčni donosi iz tega vira upadali, kajti moški z več ženami svojih žena enostavno niso registrirali, ampak so se poročali kar „na črno“.

Vsekakor bo trajalo še mnogo časa, da bodo ti zaostali običaji izginili. Pregnati jih more le temeljita sprememba družbenih, predvsem gospodarskih razmer. Po drugi strani pa imajo tudi evropske kulturne navade svoje senčne strani, kajti pri nas pa marsikatero dekle obsedi, ker pač nima zadostne — dote.

SLOVENSKI DOPRINOS k evropski kulturi

(Nadaljevanje)

Med glasbeniki sta dosegla evropski sloves *Jakob Petelin - Gallus* (1550 — 1950) iz Ribnice in *Mihael Laščan — Tiffernus* iz Laškega (1488 — 1555).

Še bolj na zapad pa je prodril pisatelj *Jurij Brežičan*, ki je leta 1416 umrl v Franciji. Pisal je svoja apologetična dela sicer v latinščini in francoščini, vendar je povsod tako poudarjal svoje slovensko poreklo, da ga francoska zgodovina pozna pod imenom *Georgius de Slavonia*. Kako je prišel v Francijo, ni nič znanega, pač pa vemo, da je leta 1389 bil magister (profesor) artistične visoke šole v Parizu, nekaj let kasneje pa magister na bogoslovni visoki šoli. Končno je postal penitenciar stolne cerkve v Toursu in je kot član ondotnega stolnega kapitlja napisal mnogo tehtnih modroslovnih razprav. Med rokopisi, ki jih hranijo v ar-

hivu v Toursu, so posebno dragoceni spisi, ki jih je Brežičan napisal v slovenščini, uporabljajoč cirilski in glagolski črkopis. Poklical je tudi več Slovencev v Francijo in jim omogočil študij. Med temi je bil njegov nečak *Urh*, neki *Peter* iz Kranjske, *Lernart* iz Ljubljane in Hrvat *Peter* iz Kr-

bare.

V 16. stoletju zasledimo v evropski zgodovini vrsto odličnih sinov slovenskega naroda. Zgodovinar *Franc Dominik Kalin* (1630-1690) je bil po rodu iz Vipave. Iz Bavarske, kjer si je bil že ustvaril ugled kot zgodovinar, je prišel na avstrijski dvor, kjer ga je cesar *Leopold I.* imenoval za svojega dvornega historiografa. V tej službi je *Kalin* napisal več daljših pesnitev, ki slavijo podvige njegovega gospodarja. Te zgodbe v verzih je tudi sam uglasbil. Izšle so v

dragocenih izdajah in so okrašene s krasnimi perorisbami, kot je bila takrat navada na evropskih dvorih. Za nagrado ga je cesar povzdignil v plemiški stan. Iz skromnega sina slovenske matere je postal palatinski grof z visokodonečim naslovom *de Marienberg*.

Marko Grbec je bil hišni zdravnik v cistercijanskem samostanu *Stična* na *Dolenj-Obenem* je zdravil tudi samotne kartuzijance v samostanu v *Bistri*. Poleg zdravniške prakse pa se je pečal tudi z znanstvenimi vprašanji. Napisal je kar 72 učenih razprav, katerih izsledki so trajne vrednosti ter jih medicinska znanost še danes upošteva. To dokazujejo številne disertacije na dunajski in graški univerzi. Po svojih delih je zaslovel po vsej Evropi. Leta 1688 je bil imenovan za člana tedanje najvišje znanstvene ustanove, cesarske *Academiae Naturae Curiosorum* na *Dunaju*.

Dr. Kovač-Faber, je kot še razmeroma mlad zdravnik nenadoma zaslovel na *Dunaju*, ker mu je po dolgotrajnih in brezuspešnih poskusih tedanjih najslavnejših zdravnikov uspelo ozdraviti hudo bolnega cesarja *Karla VI.* Ta uspeh pri visokem pacientu mu je utrl pot do slave in bogastva, obenem pa je zbudil zavist pri njegovih manj srečnih kolegi. Radi dvornih intrig je zapustil *Dunaj* in svojo številno klientelo ter se podal na *Holandsko*. Tam je izginila sleherna sled za njim. Pač pa je *dr. Kovač* tudi sredi največjih uspehov in časti ohranil spomin na slovensko domovino. V svojem domačem kraju, na *Zalostni gori* pri *Preseerju*, je dal z lastnim denarjem zgraditi božjepotno cerkev na čast *Materi božji*.

Goričan Ivan Mesar pa je sledil klicu Gospodovemu in postal misijonar. Stopil je v *Družbo Jezusovo* in po temeljitih študijah odplul na *Daljni Vzhod*. V *Tonkinu*, današnjem severnem *Vietnamu*, se je odlikoval po goreči misijonski vnemi, požrtvovalni ljubezni do soljudi ter veliki skromnosti. Bog mu je naklonil venec mučeništva za vero. Po groznem trpljenju je — obenem z nekaterimi svojimi sobraty — umrl nasilne smrti leta 1723 kot žrtev podivjanih nevernikov. Čeprav je njegova zgodba dandanes med Slovenci bolj malo znana, pa ostane dejstvo, da je o. *Ivan Mesar* velik pionir božjega kraljestva na zemlji, ki ga upravičeno stavimo v vrsto s sv. *Frančiškom Ksaverijem*, *Petrom Klaverijem* in drugimi.

Dr. Jurij Bohinjec je bil eden izmed največjih pravnikov svoje dobe. Leta 1647 je doktoriral na dunajski univerzi. Že kot študent je kazal nenavadne darove in je takoj po končanih študijah postal lektor (pomožni profesor) kanoničnega prava. Leta 1653 je postal vrhovni državni tožilec ca celotno Avstrijo („Procurator der österreichischen Nation“ je bil njegov uradni naslov). Udeleževal se je še naprej tudi kot univerzitetni profesor in dosegel čast dekana (predstojnika) pravne fakultete dunajske univerze. (Dalje)

FRAN ERJAVEC, Pariz:

154

KOROŠKI SLOVENC

II. DEL

Ljudstvo in duhovščina sta spremljala vso akcijo z velikim navdušenjem in hvaležnostjo. Toda cesar je zagrešil ob tej priliki to nerodnost, da je ukazal zapreti vse kapele podružnične cerkve, razen po eno v vsaki župniji, druge pa razposvetiti in prodati. Njegov namen pri tem niti ni bil slab, ker je želel za bodoče osredotočiti vse versko in cerkveno življenje le na redne dušnopastirske postaje, kar bi se pa seveda dalo doseči tudi s primernejšimi sredstvi. Ljudstvo teh cesarjevih namenov seveda ni razumelo, zato je zavladalo med njim veliko razburjenje, ker je večkrat z vso ljubeznijo vprav viselo na raznih starih, samotnih cerkvicah, ki si jih je v teku stoletij zgradilo z lastnimi žulji.

V slovenskem delu *Koroške* je bilo v teku par kratkih let te akcije ustanovljenih kakih 40 novih stalnih dušnopastirskih mest (župnij in samostojnih lokalij) in zatem še v naslednjem desetletju nekaj od *Zilje* do *Podjune*. Samo iz prafare *Kapla* v *Rožu* so se n. pr. kot nove župnije najprej že dotedanji vetrinjski vikariati, razen teh pa še samostojne duhovnije *St. Janž*, *Podljubelj*, *Zavrh*, *Brodi* in potem naknadno (l. 1798) še župnija *Borovlje*, *Glinje*, *Sveče*, *Sela* in *Slov. Plajberk*. Ta nova dušnopastirska mesta so v verskem, kulturnem in narodnem pogledu daleč prekašala pomen razpuščenih petih samostanov iz slovenskega podeželja, kajti vsako novo dušnopastirsko mesto v dotlej zanemarjenih slovenskih vaseh je predstavljalo izprva prevažen verski in kulturni činitelj za svoj okoliš, pozneje pa tudi narodnopolitičnega. Ljudstvo, zlasti mladina, sta dobila redni verski pouk in vse drugo versko skrbstvo,

obenem so bili pa ravno krajevni duhovniki tisti, brez čijih pomoči skoro niti misliti ni bilo mogoče na ustvarjanje podeželskega ljudskega šolstva.

Prav nič manjšega pomena kot ustanovitev tolikih novih dušnopastirskih mest pa ni bila prvenstveno za koroške Slovence tudi popolna preureditev tedanjih škofijskih meja. Že v svojih poprejšnjih izvajanjih sem imel ponovno priliko opozoriti na dotedanjo vprav neverjetno cerkvenopravno razbitost, ki se je vlekla že izza srednjega veka in ki je bila tako škodljiva tudi verskemu življenju ljudstva. Ker se tuji plemiči, sedeči na škofijskih sedežih, niso v vseh dolgih prejšnjih stoletjih pobrigali za rešitev tega nad vse perečega vprašanja sami, ga je vzel na neko pobudo ljubljanskega škofa že v začetku l. 1782. v roke cesar sam in privedel s svojo nezlomljivo vztrajnostjo tudi do uspešnega zaključka. Seveda so ga pa pri tem krepko podpirali tudi vsi tisti naši škofje, ki so mogli z novo ureditvijo samo pridobiti in med njimi sta bila tudi oba koroška škofa. Po cesarjevi prvotni zamisli naj bi se rešilo to vprašanje tako, da bi postal metropolit za novo notranjeavstrijsko cerkveno pokrajino krški škof, ki bi si z lavantinskim škofom razdelil vso *Koroško*, vsa *Kranjska* naj bi se združila v ljubljanski škofiji, vsa *Štajerska* v sekavski, a vsa *Goriška* naj bi se priklopila k tržaški škofiji. Iz dvorne pisarne je izšel ob tej priliki tudi nalog, da bi se imenovali za škofe le taki, ki imajo vsaj 10 let dušnopastirske službe (še za *Marije Terezije* so bili namreč imenovani za škofe mladeniči, ki sami niso imeli še niti duhovniškega posvečenja), a plemičem naj bi se dajala prednost le pri enaki usposobljenosti z neplemiškimi kandidati.

Verjetno je, da je razpravljal cesar o tem vprašanju tudi s papežem ob priliki njegovega obiska na *Dunaju*, kajti takoj po papeževem odhodu je izdal cesar dne 12.

VI. 1782. krškemu škofu *Auerspergu* nalog, naj izdela podrobne predloge za ureditev tega vprašanja za vso *Notranjo Avstrijo*, ter mu naročil, „naj se ozira predvsem na lego dežele, na prebivalstvo in na jezik“, a glede sedeža notranjeavstrijske metropolije je mislil to pot na *Gradec*. Krški škof se je lotil te naloge z vso vnemo in vestnostjo ter je predložil dvorni pisarni že 21. X. 1782. tri različne predloge (v vseh treh je predvideval seveda tudi povišanje svoje škofije v metropolijo). Po prvem naj bi se razdelila vsa *Notranja Avstrija* na 5 škofij tako, da bi dobila krška škofija vso *Koroško*, razen velikovške kresije. Ta naj bi ostala lavantinski škofiji in bi naj dobila tudi vse štajerske Slovence. V svoji izredni vestnosti je šel celo tako daleč, da ni pozabil niti na edini dve slovenski župniji v graški kresiji (*Cmurek* in *Radgono*), ki naj bi se ravno iz jezikovnih razlogov tudi pridružili lavantinski škofiji. Po drugem predlogu naj bi se vse notranjeavstrijsko ozemlje razdelilo na 6 škofij, pri čemer bi postala *Koroška* razdeljena enako kakor po prvem predlogu. Toda po obeh teh dveh predlogih so se mu zdele škofije prevelike, zato je sestavil še tretji načrt, po katerem naj bi se navedeno ozemlje razdelilo na 8 škofij. Od teh bi imela *Koroška* dve škofiji, in sicer krško s celovško in velikovško kresijo, a nova beljaška beljaško okrožje. Zanimivo je, da je tudi v tem predlogu predvideval razdelitev na *Štajerskem* strogo po narodnostni meji tako, da bi obsegala celjska škofija (ta naj bi nadomestila dotedanjo lavantinsko) vse celjsko in slovenski del *mariborske kresije* ter obe navedeni slovenski župniji iz graške kresije, a graška škofija vse graško okrožje brez obeh slovenskih župnij ter nemški del *mariborske okrožja*. Tako so se zdeli torej že tedaj celo temu nemškemu grofu vsaj za *Štajersko* važnejši narodnostni razlogi, nego tedanje politične meje, katere je imel cesar v prvi vrsti pred očmi. (Dalje prihodnjik)

Romuli smo o

Marijino Celje...

S pesmijo „Marija, skoz življenja voditi srečno znaš“ smo se poslovili od Tebe, Mati Marija in odšli vsak na svoj dom. Veliko veselja in moči so nam prinesli ti lepi dnevi, zato se z hvaležnim srcem zahvaljujemo našemu nadpastirju za njegovo vodstvo in tople besede, upravitelju božje poti p. Bedi za prisrčen sprejem in Dušnopastirske mu uradu za veliki trud.

Združeni v veliki družini romarjev smo črpali iz vrelcev milosti pri Tebi, Marija, hvaležni ljubemu Bogu, ki Te nam je dal za mater, zahvaljujoč se mu za milost sv. vere ter ga proseč, da jo nam ohrani. Saj bi z izgubo te velike milosti izgubili tudi Tvoje materinske roke, v katere smo položili vse velike in male skrbi nas vseh in našega naroda, naše domovine ter celega sveta. Tvojemu ljubečemu srcu, o Mati, smo priporočili naše drage, da boš pri svojem sinu za nje prošila.

Preko zelenih travnikov ter rodovitnega polja, skozi gozdove, ob žuborečih potočkih in skalnatih gorah se je vila cesta, ki nas je vodila v Tvoje svetišče. Brnenje in ropot avtomobilov je spremljala pesem našega srca „Ah, ni li zemljica krašna, krašna“. O hvala ti, ljubi Bog, za vsako travico in rožico, za rudeči mak ob kamniti cesti, za vsak grmiček in drevo, ki so se v vetru zibali in peli himno svojemu Stvarniku. Z obnovljeno ljubeznijo se še bolj oklenimo vere naših prednikov ter lepih družinskih navad. Sobotni večer naj nas združi k molitvi sv. rožnega venca in ko v nedeljskem jutru zapoje zvonovi, se z veseljem zbiramo ob oltarju božjem. Farna cerkev naj nam ostane in postane naš drugi dom.

Še enkrat kličem vsem, ki so se trudili za lepi uspeh romanja, „Bog plačaj“. Romarski družini pa še kdaj na svidenje.

Podjunčanka

BRNCA

V enem tednu smo v začetku avgusta pokopali dva ugledna gospodarja: Čeligijevoga očeta iz Št. Joba in Markovega očeta iz Brnce.

Čeligijev oče, pd. Umelnov Hajnža, je bil doma iz zavedne družine v Št. Jobu. Tudi svoje otroke je vzgojil v krščanskem in narodnem duhu in s tem izpričal svojo zvestobo dedom, od katerih je prejel to narodno izročilo. Zaradi svojega kremenitega značaja je užival Čeligijev oče splošni ugled pri svojih rojakih, kar je izpričala velika udeležba pri njegovem pogrebu.

Dva dni kasneje smo pokopali Markovega očeta iz Brnce. Pokojni oča so bili doma pri Trupeju, znani gorski kmetiji visoko v Karavankah. Na Brnci so podedovali Markovo kmetijo, kjer so si ustvarili svoj novi dom. Tu so si pridobili velik ugled kot vzoren gospodar in izvrsten čebelar. Njegov prihod na Brnco pa je zlasti blagodejno vplival na tukajšnje prosvetno življenje. Bili so med ustanovitelji prosvetnega društva „Dobrač“ in njegov nadvse agilen član. Po zaslugi tedanjih poštvalnih prosvetašev je postala Brnca kmalu središče prosvetnega življenja v spodnji Ziljski dolini in daleč naokoli poznana po svojih izvrstnih pevcih in igralcih. V na-

ROZAN:

Svet se spreminja in mi z njim

XII.

Zgodovina in usoda tobaka in kadilcev pa se še dolgo časa ni umirila! Če je tobak v raznih oblikah našel možnost razvoja v eni državi, pa je drugod zopet padel v nemilost in so kadilce zopet preganjali! — Našli so pa tudi odlične zagovornike, kakor je bil v 16. stoletju na primer angleški plemenitaš Raleigh, ki je celo na poti na morišče kadil pipo in je imela še njegova odsekana glava pipo v ustih! — Ali bi se dandanes tudi še našel tak junak in mučenik s pipo v ustih med kadilci? Francoski poslanik na španskem dvoru Nicot je prinesel to navado na Francosko in se po njegovem imenu važen del kemične sestavine tobaka imenuje „nikotin“. — V Parizu je kajenje našlo posebno dopadenje pri vladarici Mariji Mediči ter se je to dopadlo že iz zvestobe do vladarice Francozom v obče, ki so kmalu začeli hvaliti pomirjevalne posledice te rastline, ki pa se najde tudi v raznih sokih maka, od katerega so dajali vzretek svoj čas celo otrokom za spanje in daje medicina v posebno dovoljenih slučajih zdravilo kot opij ali morfij, pa je ta vsebina na

Pri nas na Koroškem

rodnem duhu so vzgojili tudi svoje otroke ki uživajo zaradi svoje kremenitosti velik ugled pri rojakih. Markova družina je bila vedno steber prosvetnega dela pri nas.

Pokojni Markov oča so pred nedavnim, dne 19. jul. praznovali svoj visoki življenjski jubilej: devetdesetletnico rojstva. Ob tej priliki so se zbrali okoli njega vsi družinski člani iz štirih rodov. Tega praznovanja se je pokojni oča izredno veselil, bil je takrat še čil in zdrav. Srčna oslabelost pa mu je kmalu zatem pretregala nit življenja.

Tako smo v kratkem času izgubili dva kremenita moža, pravi slovenski korenini. Otožno postaja človeku ob misli, kako nam drug za drugim odhajajo v večnost možje, ki so ostali narodu zvesti do kraja in jim je bila narodna zvestoba največja svetinja, ki so jo prejeli od svojih dedov in jo skrbno čuvali ter prenesli na svoje potomce. Takih neuklonljivih značajev je žal danes vedno manj med nami. Dolžni smo jim zato našo hvaležnost za njihovo vzgledno požrtvovalnost, ki mora biti nam vzpodbudna za nesebično delo v službi narodu. Obžalovanja vredno pa je, da pokojnika nista bila deležna ne petja ne cvetja s strani društva.

Svojcem uglednih pokojnikov naše iskreno sožalje!

SELE

(Zofkina poroka)

Težavno je za fanta, če si mora sam gospodinjiti. Zato je Majarjev Franc Kelih v svoj samotni dom dobil iz Zablat v grabštanjski fari Marto Mori in njeno mater, v soboto 17. avg. pa se je s prvo prav na tistem poročil. Naj bo ta njun korak srečen!

Tem večjo pozornost pa je vzbudila naslednji ponedeljek 19. avgusta poroka župnikove nečakinje Zofke. Njen izvoljenec je Franc Drenovec, vodja pisarne v Brunsumu na Holandskem. Seznanila se je z njim pred leti ob izletu na Obir. Zofka se je mnogostransko udeleževala. Ni samo gospodinjila, bila je tudi izveščana pisarniška moč župnijskega urada, cerkvena pevka in rezervna organistinja; požrtvovalno je oskrbovala farni dom, sodelovala v prosvetnem društvu svojčas kot knjižničarka in tajnica, igralka in zadnja leta največ kot šepetalka pri igrah. Za časa bolehanja občinskega tajnika je bila istemu 7 mesecev pomočnica v občinski pisarni. Bila je splošno priljubljena in stric župnik jo je zelo cenil in rad pohvalil, češ da mu je desna roka, luč njegovih oči in palica njegove starosti.

Zato ni čudno, da se je poročne slovesnosti udeležilo poleg obojnih sorodnikov in cerkvenih pevcev kar 9 duhovnikov, deseti, namreč p. Jakob, pa je manjkal! Poročne obrede je opravil stric župnik, asistirala sta mu izseljeniški duhovnik iz Holandske č. g. Flek in dr. Robič iz Rima, ki je poročencema prinesel poseben blagoslov od svetega očeta. Ob poroki in med mašo je

izborna pel cerkveni pevski zbor pod vodstvom č. g. Miheliča.

Dvorana farnega doma je sprejela v svoje okrilje 45 svatov. Dobro so bili postreženi, saj sta kuhinjo vodili dve č. šolski sestri z nekaterimi gojenkami. Petje, napitnice, prizori na odru, razne kratkočasnice so zabavale svate, da sta popoldan in večer prijetno in le prehitro minila.

Sele bodo Zofko pogrešale, to je splošno mnenje. Naj jo pa holandski Slovenci s tem večjim veseljem sprejmejo v svoje vrste in ona naj med njimi uporablja svoje zmožnosti v kulturni podvig. Bog naj njej in soprogu nakloni tudi veliko bogate sreče mirnega družinskega življenja.

TEČAJ ZA

okuhavanje

v Št. Rupertu pri Velikovcu

Tečaj za vkuhanje zelenjave in sadja v Št. Rupertu bo: 5., 6. in 7. septembra, in sicer naj pridejo dekleta ob 8. uri zjutraj, da takoj začnemo z delom in za sklep v soboto bo duhovna obnova s skupno sv. mašo. Prispevek znaša za vsak dan šil. 15.—.

RADISE

(Šol. upravitelj Mairitsch — častni občan)

Na zadnji občinski seji je naš občinski odbor na predlog slovenskih odbornikov soglasno imenoval bivšega nadučitelja na Radišah in sedanjega šol. upravitelja v Št. Jakobu na cesti pri Celovcu, g. Franca Mairitscha za našega častnega občana. V nedeljo dne 25. avgusta mu je naš župan ob navzočnosti celotnega občinskega odbora slovesno podelil častno diplomu. Naš sedanji nadučitelj g. Lauegger je v izbranih besedah orisal slavljenčev nesebično delo v teku njegovega 11-letnega službovanja na sončnih Radišah. Bil je ne le vzoren učitelj naših otrok, ampak tudi požrtvovalen občinski tajnik. Poskrbel je za temeljito prenovitev šole in njeno modernizacijo.

Nato so v domači govorici spregovorili tudi slovenski občinski odborniki. Odbornik Tomi Ogris se mu je zahvalil za njegov trud pri napeljavi elektrike v našo občino.

GOLŠOVO

V naši fari bomo imeli v nedeljo 1. septembra blagoslavljanje zvonov. Slovesnost se bo začela ob 9. uri. Verniki iz sosednjih in tudi oddaljenih far so lepo vabljeni k temu farnemu prazniku.

brez vsakih ceremonij. Udeleženci teh večerov so tako kadili, da vsled dima kmalu niso več videli eden drugega. Najbolj pa se je poprijelo kajenja arabsko-turško ljudstvo. Po nesrečnem slučaju je pod vladno sultana Murad-a IV. v 17. stoletju pogorel veliki del mesta Konstantinopol (Carigrad), sultan pa je mislil, da so požar zakrivilo nemarni kadilci, ki bržkone pri kajenju, tudi poroči, niso posebno pazili na goreče utrinke! Posledica ni bila samo ta, da je strogo prepovedal kajenje, ampak je dal okoli 25.000 znanih kadilcev — kar obglavit!

Toda časi so se spremenili in tudi nasprotstvo proti kajenju je ponehalo in se je kajenje tako razširilo, da sajenje tobakne rastline na jugu prinaša mnogo večji zaslužek kakor druge kmetijske panoge. Ze iz Amerike so prinesli več različnih vrst tobaknih rastlin, ki so se potem sčasoma udomačile v Evropi. Sedaj v južni Evropi sadijo navadno manjše vrste. Nasadi tobaka za njuhanje upadajo, prav tako je prišlo iz navade prežvekovanje (čikanje), zato uspevajo najboljše na raznih prekomorskih otokih, kakor v Havani, Portoriki, Manili in zato imajo nekatere vrste cigar svoje ime po teh prekomorskih krajih.

(Dalje prihodnjič)

PODGORJE

ROMANJE NA MALO GOSPOJNICO

Mala Gospojnica je drugi največji romarski dan v Podgorjah. Na predvečer je ob 7. uri zvečer rožni venec in blagoslov. Najsvetejše se izpostavi za nočno češčenje. K temu vsakoletnemu nočnemu češčenju je vedno prihitelo več romarjev. Tudi letos vas vabimo, dragi romarji!

Na romarski dan je spovedovanje od 6. ure naprej. Ob 7., 8., 9., 10. in 11. uri so sv. maše. Ob 10. uri je slovesna sv. maša. Pridige so pri vsaki sv. maši. Ob 2. uri popoldne so pete litanije.

Pri Kapelici je sv. maša ob pol 11. uri, tako da tudi tisti romarji, ki pridejo bolj pozno, najprej lahko gredo k sv. zakramentom v farni cerkvi in potem šele h Kapelici.

Pridite tudi letos z velikim zapuanjem k podgorski Mariji!

v Št. Petru pri Št. Jakobu

SLOVENSKA DEKLETA!

Šolske sestre vas vabijo v Št. Jakob! Zakaj in kdaj? Na tečaj za konzerviranje, združen z duhovno obnovo, v dneh od 9. in 10. septembra. Je to ugodna priložnost, da izpolnite svoje kuharsko znanje z novimi načini sodobnega konzerviranja sadja in zelenjave. Tako boste mogle najboljše izkoristiti povrtino in druge pridelke ter si pripraviti v jeseni bogato zalogo za zimске mesece. S seboj prinesite rjuhe! Prispevek za tečaj je na dan šil. 15.—.

Na svidenje!

G. Mairitsch je bil predsednik odbora za elektrifikacijo in gonilni motor njegovega dela. Električna je v marsičem olajšala delo naših kmetov ter nam prinesla luč, radio in druge pridobitve moderne tehnike. Prav tako je njegova zasluga napeljava telefona.

Odbornik Janez Božič pa se mu je v jedrnatih besedah zahvalil za njegovo vzorno učiteljsko delo. Poudaril je tudi, da je slavljenec radiške otroke učil tudi domače slovenščine, kolikor so mu pač postave in predpisi dopuščali.

Ob koncu je povzel besedo še odbornik Lambert Pisjak, ki je poudaril lepe značajne lastnosti slavljenca. Po svoji najboljši vesti se je trudil za vzgojo mladine v poštene ljudi, a v svojem delu na občini pa je vsem bil dober pomočnik in svetovalec. Posebno zahvalo pa je izrekel še slavljenčevi gospe soprogi, ki ga je pri vsem njegovem delu zvesto podpirala in ga po potrebi tudi nadomestovala. Radiška dekleta pa je učila raznih ročnih dej in kuharske umetnosti.

Na ta način so naši občinski možje izrazili hvaležnost vse soseske g. nadučitelju in njegovi gospe soprogi za vso njuno požrtvovalno delo. Želimo jima še mnogo let uspeha in blagoslova polnega življenja!

ŽIHPOLJE

(Vabilo na vedno češčenje in žegnanje)

V zakonski stan sta stopila v nedeljo dne 11. avgusta naš zvesti cerkveni pevec Karli Ogris, ki je popeljal pred poročni oltar svojo izvoljenko Wilmi Aschan. Poročil ju je duhovnik iz Tanzenberga, kjer je Karli hodil v šolo. Mlademu paru želimo obilo sreče in blagoslova.

Tudi Žihpoljčani smo se v častnem številu udeležili skupnega romanja k Mariji na Selu (Maria Zell). Šest moških, sedemnajst žensk iz naše fare se je pridružilo mogočnemu romanju. Bilo je zelo lepo in smo se zato nadvse zadovoljni vrnili domov.

Naš g. dekan so zboleli. Tri tedne so bili priklenjeni na posteljo doma, ker so jim odpovedale noge. Prejšnji teden pa jih je rešilni avtomobil odpeljal v sanatorij Marije Pomagaj v Celovcu. Želimo našemu dobremu dušnemu pastirju, da bi kmalu ozdraveli in se povrnili med nas, kajti zelo jih pogrešamo. Sedaj oskrbujejo našo farno prizadevni in prijazni gospod iz Golšove, dr. Plemenitaš.

Ob tej priliki pa tudi vabimo vse Marijine častilce od blizu in daleč, da pridejo na naše lepe Žihpolje dne 12. septembra na celodnevno češčenje, a dne 15. septembra pa na naše največje in zadnje letošnje žegnanje.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

STAVA

(Nadaljevanje)

„Bili smo bedaki, pa so nas zavrteli! Svet je krut. A, hudič; svet je svet, odkar je, je tak. Velike ribe žro male, prijatelj! Tako je in bo. Sedaj se smilimo sami sebi, naša duhovščina javka in naši voditelji, hudič naj vzame take voditelje, kdo vruga potrebuje v tej deželi ukrajinskih voditeljev; doma so zavozili, koga naj vodijo tu in kam!“

„Hmn —“

„Toda ta prokleti Poljak Jan, ta pocinjene katoliki! Se spomniš, kako so nas silili, da bi se pokatolili? Nas Ukrajince, Galicijance, nas vzhodne katolike, ko da bi bili Turki?“

„Da bi ga pes Poljaka!“

„Da bi ga hudič!“

„Res!“

„Toda Jack je OK.“

„Da, Jack je OK. Zadnjič je prišel v naš vagon, Mihajlo je godoval in Jack se ga je z nami napil kot živina.“

„Vsak možakar se ga mora od časa do časa našretti.“

„Zeno ima. V New Westminsterju in dva otroka, pravijo. Delal je petnajst let za hišo.“

„Na progij?“

„Na progij.“

„Kje pa žena?“

„Žena pa v mestu. Vsakega prvega pride bo ček, če sploh pride. Saj si jo videl: Dolge lase ima, oči ko hudič, v bokih se ziblje, ko hodi, in meča ima taka; da — torej —, po ček pride prvega, če pride in noč prespi z Jackom, če jo; včasih se prepričava vso noč. Ne oženi se, fant, mi je rekel Jack. Oženiš se in potem se najprej naseliš v bližini svojih ljudi. Vem, vem — zaradi govornice, zafradi domačega jezika, poznam vas Ukrajince in Madžare, Estonce in druge. Potem boš kupoval hišo in pohištvo in preproge, morda avto in ženi nove obleke, da boš enak sosedom in ona sosedam. Hodil boš v cerkev in se klanjal svojemu župniku; tudi v Kanadi se spleča biti prijazen z duhovščino; priporočila, fant, priporočila! Naročeval boš časopise, domače in kanadske, čeprav niso vredni centa, ne kanadski ne oni vaši. Poznam časopise, ki jih novodolži tiskate v tej deželi. Štiri strani, za praznike šest, nekaj slik, nekaj oglasov; domače in svetovne novice so teden dni stare, stiri strani, če je list štirinajstnevnik; kdo je iz srenje umrl, komu se je rodil sin, hči, vse drugo je politika. Pa ne kanadska ali svetovna; ne, vaša domača politika, ona, ali nadaljevanje one, ki vam je pomagala sem, čez morje, tako ali tako. — Jack je pil, pravim ti, Semjon, pil je kot eden naših fantov, krilil z rokami, se pridušal in pel in bil s petami ob tla, od hudiča ti Angleži — in je dodal: morda pa si najdeš ženo, ki bo tvoja tudi brez čeka in boš srečen, če boš. Pravim ti Semjon, Jack je pil ko Ukrajinec!“

„Jack je OK.“

„Jack morda ni srečen?“

„Morda —“

„Toda Jack je možakar!“

Znova poveljuje Jack. Marko požene stroj. Pomečemo čike in se sklonimo po orodje.

„Tri čevlje!“

Stroj rohani, kovinsko udarjajo lopate. „Bij, Mihajlo, bij!“ Po plečih teče znoj. Iz ljudi se kadil, ko potni konji so.

„Tri in pol čevlja!“

Mihajlo sloni na ročaju kladiva. Odmori so kratki, briše si znoj, lovi sapo, sem pa tja se ozre po pečinah. V sencu so, tu sive, tam zelene. Zgoraj so peči, ki imajo barvo strjene krvi; na ozkih policah je nekaj zelenja in zadaj so rebri posute z redkimi borovci, ki so videti više gori ko železne pike.

Mihajlove oči polze po grebenu do gladkega kamina, naprej do rdečih, stolpom podobnim skalam proti vrhu, ki je zavil v penaste oblake, ki hite proč, ko valovi od krme mogočne ladje. Mihajlu niso vsč go-

re, rdeče peči ga navdajajo s strahom. Zdi se mu, ko gleda v oblake zaviti vrh, v tisto krmo, ko da bi se pečine rušile nanj. Rdeče skale, borovci in zemlja. Spodaj je reka, ko kača. Sivozelene barve je, ko da bi nekdo raztopil gosto barvo v vodi. V Galiciji ni bilo takih rek ne gora. Toda v Galiciji ni bilo denarja, domačnost že, že in mir, kadar ni bilo Poljakov; toda denarja ni bilo. Če, komaj za spreti.

Mihajlo se domisli kovčka pod posteljo v vagonu. Ključavnico odklene, na dno, pod perilo seže, po listnico. Tam hrani čeke. Čeki so zelene barve, prav na vrhu je oni za prvi teden dela: sedeminštirideset dolarjev. Drugi je za dva tedna: petinosemdeset dolarjev in potem tretji in četrti — petnajst jih je, vsega skupaj bo —

„Ej, za hudiča, Mihajlo! Bij, Mihajlo, bij! Bij, kaj spiš?“

Mihajlo dvigne kladivo.

Zamolko odmeva od skal.

Popoldne, po kosilu, se je Jack napotil z motoriko po progij, da bi pregledal prago-ve. Vrnil se je v pol ure in ustavil vozilo ob dvigalnem stroju. „Kje so ostali?“ je vprašal. Stegnil sem roko: „Tam!“

(Dalje prihodnjič)

Kos domače kulturne zgodovine

(Iz delovanja globaškega katoliškega izobraževalnega društva)

Pred 55 leti, ko je vladal v Avstriji še cesar Franc Jožef I., ko je bil za župnika v Globasnici č. g. Aichholzer in za kaplana č. g. Ivan Hojnik, doma z Rude, se je iz srede globaške mladine porodilo društvo, kateremu so dali ime Katoliško slovensko izobraževalno društvo. Med prvimi društveniki, ki so se zbirali okoli kaplana Hojnika, blestijo predvsem: Ferdo Krajger, Zlokar v Stebnu, poznejši župan in deželnozbornski poslanec, Ivan Cirgoj, pd. Cirgoj v Globasnici, Franc Čebul, Karel Harih, pd. Moric v Globasnici, Janez Hutter, pd. Po- dev, Franc Uranšek, čevljar Jože Konrad, Peter Hutter in Rozalija Greiner.

Med najbolj vidnimi predstavniki društva srečamo dolga leta zopet in zopet ime nepozabnega Cirgoja. Ob njem so rasli zlasti Peter Greiner, Albert Krajger, Josip Konrad in še mnogi drugi.

Za Cirgojem je prišel nov rod, kateremu načeljujeta Alojzij Ruprecht in Jože Gregorič. Ko je Cirgoj odšel v prerani grob in se je Ruprecht izselil, so prevzeli vodstvo najmlajši: Lojze Čebul, Albert Breznik, Alojzij Siensk, Boštjan Smrečnik, Valentin Šajn in končno Janez Zmahar ter Boltej Zankl. V tem času je društvo slovesno praznovalo 25-letnico svojega obstoja in delovanja in je bilo kljub hudemu pritisku, nasprotovanju in obrekovanju izredno živo in delavno na vseh področjih prosvete. Imelo je redne sestanke pozimi in poleti, izdajalo je nekaj časa svoj lasten časopis, imelo je bogato knjižnico, katere so se društveniki pridno in redno posluževali. Posebno delaven pa je bil dramatski odsek. Skoraj ni bilo igre, kateri Globašani ne bi bili kos. Med drugim so takrat s posebnim u-

spedom ponovno uprizorili pasijon, igro o življenju in trpljenju našega Odrčenika. Iz globaškega društva so izšli tudi dramatik in nam podarili več lepih iger, Albert Breznik, Matilda Košutnikova in Rajmund Greiner. Za scenarijo pa sta posebno skrbeli slikar Jurij Huter, Po- dev, edini še živeči ustanovni član društva, ter Janez Zmahar.

Iz gledalo je, da bo neurje druge svetovne vojne za vselej pometlo z našim društvom, saj mu je uničilo vse premoženje, ki ni bilo brezpomembno; pa je hvala Bogu prišlo drugače — človek obrača, Bog pa obrne — pravi pregovor in kar je zdravega, to obvelja, poje pesnik Župančič — in misli, ideje, ki so živele v Cirgoju, v Čebulu, Krajgerjih, v vseh društvenikih, so znova oživele, vzplamtele in našle odmev v srcih naše današnje mladine.

Kakšne so te ideje? V prvotnem imenu društva so najbolj točno izražene, katoliško, slovensko prosvetno društvo. Kdor podeduje od staršev hišo, jo skuša obdržati, jo olepšati ali celo povečati. Kdor lahkomišlno zapravi to dedovino, je zapravljivec, nevreden potomec svojih prednikov.

Mi smo sprejeli od naših prednikov po katoliški Cerkvi krščansko vero, od staršev pa slovensko materno besedo — svetinje davnine, svetinje tudi ustanoviteljev globaškega društva. Le-te svetinje naj ostanejo tudi vnaprej zgled in vodilo vsem, ki se v društvu zbirajo in v njem delujejo. Mladina pa naj se v društvu družijo in zbira, da bo ostala zvesta izročilom svojih prednikov in da bo po 45 letih praznoval nov rod spomin na stoletnico kulturne ustanove v Globasnici. J. H.

F. GRIVŠKI:

39

Vozniki POVEST

„Oče se pripelje z vlakom,“ je tedaj naglo rekel gvardijan. Suhljati obraz Nikov se je raztegnil, oči so se mu zaiskrile, besede pa ni mogel izreči.

„Povedal bi ti bil že preje,“ je nadaljeval predstojnik, „pa sem namenoma odlašal. Oče je bolan, potrebuje miru. Povabil sem ga k nam. Popazil boš nanj tudi ponoči, zato sem mu odkazal sobo zraven tvoje. Poldnevi bi pomagal na vrtu, če se mu bo hotelo, v ostalem sem že vse uredil s predstojniki in z družino. Tako, sedaj veš vse! Kar hitro naprezi!“

Niko se je obrnil. „Se nekaj!“ je hitel gvardijan. „Kar nič ne sili v očeta. Bomo videli, če te bo spoznal. Domačih mu nič ne omenjaj. Tako! Pojdiva, da ne zamudiva vlaka.“

V stari kočiji sta se odpeljala po krivenčastih ulicah. Ljudje so pozdravljali gvardijana, ki je znal prijazno pohlevno odzdravljati z malo kapico na glavi. Ženske so ugibale, kakšnega gosta bodo pripeljali v kloster. Iz hiš je dišalo po polenti, na tnalu so moški cepili drva, otroci so se pa podili

okrog starih mestnih vrat. Za gorami se je kopalo večerno sonce in zlatilo majhna okna na zastarelih hišah.

Po klancu je Niko močno zavrl voz in z napetimi vajeti krotil spočita konja. V dolini se je zaslíšal vlak, ki je v presledkih kašljal kakor nadušen stavec.

„Le poženi, da ga prehitiva!“ je vzpodbujal gvardijan. Zavila sta v ostrem ovinku in obstala pred majhno postajo. Zavore so zaškripale in vlak je obstal. Le par ljudi je izstopilo. Med njimi je bil postaran možak, ki je začudeno zrl naokrog. Gvardijan je odhitel k njemu. Prisrčno mu je stisnil roko in ga za podpazuho peljal h kočiji. Niko si je pomaknil klobuk globoko na oči, da bi ga Gregor ne spoznal. Ni mogel verjeti, da je svojčas ponosnega gospodarja čas upognil v sključenega starčka. Uslužno je pomagal Gregorju na voz; pod sedež je zavlekel zašito vrečo z obleko, nategnil vajeti in pognal. Konja sta odbrzela po ovinku in lahkotno potegnili v klanec.

„Kako vam ugaja, oče?“ je vprašal gvardijan.

„Jejhata vendar,“ je otročje jecljal Gregor. „Gosposko je vse! Tako se mi zdi kot svoje dni, ko smo se vozili na božjo pot.“

Dobri konjiči pa spreten voznik! Dejal bi, da ni nič slabši kot naš — — no ja, saj si ga poznal.“ Gvardijan je presekal razgovor in vpraševal po materi, sestri, domačinih in znancih. Niko je natezal ušesa, v razgovor se pa ni vtaknil. Na dvorišču je ustavil.

Brat Klemen je ravnokar prijel za kladivo in udarjal po zarjaveli železni plošči, da bi priklical menihe k večerji. Gregor je začuden gledal, kako so iz temnih hodnikov prihajali kapucini kakor čebele iz panja. Gvardijan ga je peljal v veliko obednico ter ga posadil zraven sebe. V dolgih vrstah so stali menihi z rokami v širokih rokavih in molče čakali na molitev. Na znamenje so začeli z molitvijo ter se sklanjali k tlom. Ob koncu so se pripognili prav do tal in poljubili pod. Brez besed so tiho posedli na svoja mesta. Mlajši kapucin je čital iz debele knjige na glas. Gregorju je bilo tesno pri srcu. Obrčal je v zadregi oči k veliki, okajeni svetilki, ki je visela izpod lesenega stropa in metala medlo luč po obširnem prostoru. Dva brata sta nosila na mi-zo preprosto jed, ki se je kadila iz velikih skled.

(Nadaljevanje)

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

PONEDELJEK, 2. 9.: 14.00 Poročila, pregled sporreda. — Vsak po eno. 18.45 Za našo vas. — TOREK, 3. 9.: 14.00 Poročila, objave. — Zdravniški vedež: O protinu. — SREDA, 4. 9.: 14.00 Poročila, objave. — Dozorelo je poletje... (Literarno-glasbena oddaja, ponovitev). 18.45 Za ženo in družino. — ČETRTEK, 5. 9.: 14.00 Poročila, objave. — Z nobenim purgarjem ne grem jaz tavšat... (Našemu podeželskemu prebivalstvu v pouk in razvedrilo). — PETEK, 6. 9.: 14.00 Poročila, objave. — Otroci, poslušajte! 18.45 Poje Ženski vokalni kvartet. — SOBOTA, 7. 9.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. — NEDELJA, 8. 9.: 7.20 Duhovni nagovor. 7.25 S pesmijo pozdravljamo in voščimo.

DOBRO BLAGO — NA POL ZASTONJ

otroški predpasniki šil. 3.80
polo-srajce od šil. 12.50
moške srajce, dolge šil. 28.80

SATTLER
Klagenfurt, am Heuplatz

Nogavice, ženske spodnje perilo, moške in otroške hlače dobite najceneje pri STOFFSCHWEMME, Klagenfurt, Benediktiner Platz.

MÜHLBACHER
Klagenfurt

Aktovke, nahrbtniki,
torbice že od S 17.50 naprej
in v usnju od S 49.50 naprej.

Vse za šola

na drobno in debelo kupite ugodno pri

JOSEF
ADLASSNIG

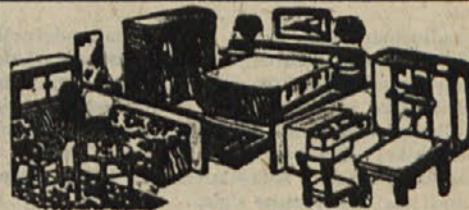
TRGOVINA S PAPIRJEM

CELOVEC — KLAGENFURT

8.-MÄI-STRASSE NR. 7

Brez kemičnih dodatkov

4 Vorteile:

1. Riesenauswahl - über 100 Ausstattungen
2. Die besten und billigsten Möbel Österreichs. Hartholzschlafzimmer von S 4000
3. Ratenzahlung ohne Aufschlag, ohne Zinsen
4. Zustellung frei Haus mit eigenem Spezialauto

GRÖSSTE AUSWAHL IN:
Polstermöbeln, Teppichen, Matratzen;
Vorhangstoffe zu sehr mäßigen Preisen

„DAS HAUS DER GUTEN MÖBEL“

KARL STADLER

KLAGENFURT / THEATERGASSE 4

SW - MÜBEL - VERKAUFSSTELLE

Beratung durch eigenen Architekten!

Na pliberški jesenski sejem — 1. in 2. septembra!

Ko prihaja jesen v deželo, se zberejo prvo nedeljo v septembru ljudje iz bližnje in daljne okolice na vsakoletnem velikem jesenskem sejmu. Ta navada sega v sivo preteklost in stare kronike vedo poročati v pliberških sejmih. Letošnji je že 564. Svoječas so prihajali v Pliberk kupci in prodajalci iz daljnih dežel. Madžari in Hrvatje so prignali črede konj in svinj, z južne štajerske so pritrjali jate tolstih puranov, s Kranjskega so prišli ribniški rešetarji, dalmatinski krošnjarji so z vpitjem „Hej brate“ ponujali svoje blago. Podjunčani so pripeljali črede drobnice, prav tako tudi pastirji iz Savinjske in Mežiške doline. S Tirolskega je prihajal znani „črni Huber“ in kupoval ovce, iz katerih vol-

oglašajo. To vam je zagotovilo solidnosti in dobre potrebe.

Dolga pot in pazljivo ogledovanje na travniku vam bo gotovo osušilo grlo. Zejo boste na najboljši način pregnali pri našem domačinu BREZNIKU. Pri dobri jedači in pijači vam bo godel poskočne viže znani „Kranjski kvintet“.

Zima se bliža in treba bo obleke in obutve. Brata OPETNIKA, krojač in čevljar, vas že pričakuje z bogato zalogo.

Ljubezen gre skozi želodec. Za dobro kuho pa je treba dobre posode. To dobite v bogati izbiri v trgovski hiši KRAUT.

Domače pivo za domače ljudi. Zato vedno le SCHLOSSBRÄU pivo.

Poljedelski stroji so najboljši in najzvestejši kmetovi pomočniki. Pri Maxu TRAUN-u dobite vse stroje, ki jih rabite.

Brez elektrike danes skoraj ni življenja. Ako si ga hočete napraviti prijatnejšega, vas najbolje postreže z napeljavami vseh vrst ELEKTRO-HOLLAUF.

Rojaki pod Obirjem pa dobro poznajo Johana LOMŠKA, saj so z njegovimi stroji in motorji zelo zadovoljni.

Lasten dom je ideal vsakogar. Dobro opeko po-

meni trdno hišo. Zato posrbi OPEKARNA KRAUSLER.

Tesarsko podjetje KOREN iz Dvora pa vam vsa dela izvrši tako kot si želite.

Obilno žetev dosežete z dobrim semenom in pravilnim gnojenjem. Zglasite se pri KARLU FERRA, ki vam nudi vse kar potrebujete za kmetijstvo.

Gospodarske skrbi vam prežene ogled PRECHTL-ovih zverí, a proti večeru lahko zavijete še v KINO.

PLIBERK

Kino (Filmtheater)

Sobota, 31. 8.: ob 7. in 9. uri zvečer
Nedelja, 1. 9.: ob 4. 6. in pol 9. uri zvečer
Ponedeljek, 2. 9.: ob 8. uri zvečer

JOHANNISNACHT

Barvni film Dopuščen za mladino

KRANJSKI KVINTET

VINO — KAVA — PEČENE RIBE — na pliberškem sejmu PRI BREZNIKU

ne so potem izdelovali draga oblačila. Nove meje in razmere so pa marsikaj spremenile, mnogi tuji gostje so izostali, a kljub temu vsako jesen pliberški travnik oživi. Na njem podjunsko prebivalstvo nakupuje blago in potrebščine za dom in hlev, pri domačih trgovcih, kajti tako jim je najbolj zagotovljena dobra kvaliteta in primer- na cena blaga. Ker vemo, da boste tudi vi obiskali pliberški sejem, vam damo nekaj dobrih nasvetov. Predvsem si ogledjte zaloge firm, ki v našem listu

Na žagi pri RETER-ju pa najbolje prodate hlo- de, če pa rabite deske za hišo in hlev, pa jih boste tudi pri njem najugodnejše kupili.

Za zimo se boste res dobro oblekli v trgovski hiši HERZELE, kjer imajo tudi izdatno zalogo špe- cerije.

Čas je zlato, zato mora vaša ura dobro teči. Naj- boljše nove ure in skrbna popravila pri urarskem mojstru Fritz NEDWED.

Josef Reiter's Erbe

ZAGA — TRGOVINA Z LESOM IN IZVOZ LESA

Pliberk - Bleiburg

Telefon 223

K SEJMU od 1. do 2. SEPTEMBRA

Vse kar rabite po tako nizkih cenah kot še nikoli

v trgovski hiši KRAUT Pliberk-Bleiburg

Na sejmsko nedeljo je trgovina odprta ves dan. Na sejmu nimamo stojnice!

Obiščite ob pliberškem sejmu

TRGOVSKO HIŠO

Herzele

TUDI NA SEJMU IMAMO STOJNICO!

BLEIBURG — PLIBERK

Največja izbira vseh vrst blaga za moške in damske obleke, konfekcija in spencerija

Brata OPETNIK Pliberk

Krojač

Krojaštvo za moške in ženske obleke. Velika zaloga cenega najfinjšega blaga. — Bogata izbira

Čevljar

Velika zaloga strapacnih in luksuznih čevljev po zelo ugodnih cenah. — Solidna in hitra popravila

URARSKI MOJSTER

Fritz Nedwed

PLIBERK — BLEIBURG, KOROSKA
Telefon 277

Ure vseh vrst, zlati, srebrni in nepristni okrasni, vsakovrstne optične predmete, foto-potrebščine, dobavitelj bolniških blagajn za očala

Oglašuj v našem listu!

OPEKARNA PLIBERK — BLEIBURG

Lastnik:

Johann Krausler

DRVEŠA VES (Ebersdorf) pri PLIBERKU
Telefon 234

Izdelujemo:

- ZIDAKE
- VOTLE ZIDAKE, 5-kratne
- VOTLE ZIDAKE, 4-kratne
- ZIDAKE ZA VMESNE STENE
- PECNICE, ZLEBNIKE

Dobavljamo prvovrstno opeko po najnižjih dnevnih cenah ter zagotavljamo svojim odjemalcem najboljšo potrebo

Električne napeljave hišne instalacije strelovode popravila navijanje motorjev elektro-trgovina

Elektro-Hollauf
PLIBERK — BLEIBURG

VSAK OBISKOVALEC PLIBERSKEGA SEJMA BO PIL SCHLOSSBRÄU-PIVO!

Vse poljedeljske stroje

- kosilnice
- mlatilnice
- čistilnice za žito
- slamoreznice
- dizel motorje
- kakor tudi:
- mlečne centrifuge
- stroje za surovo maslo
- mline za moko in zdrob
- grablje za konjsko vprego
- izruvače za krompir
- gnojnične črpalke
- električne plotove za pašnike
- električne motorje

radio, elektro-šivalne stroje

nove in rabljene (rabljene (popolnoma prenovljene)

BENCINSKE MOTORJE

rabljene (generalno reparirane)

nudi najugodnejše

MAX TRAUN PLIBERK

Zamenjam oziroma vzamem v račun tudi rabljene stroje, bencinske in dizelove motorje

Vsak je zadovoljen, kdor kupi pri domači tvrdki

radio-aparate, ki so na ogled v najmodernejših in najlepših izvedbah, kolesa in motorna kolesa vseh znamk, elektro-motorje, parilnike, mline, kmetijske in gospodinske stroje vseh vrst, drobilnike, stiskalnice za sadje, mlatilnice, posnelmalnike, Alfa-separatorje, pralne, šivalne- in molzne stroje, Alfa-siloreznike, kakor seveda tudi vse nadomestne dele.

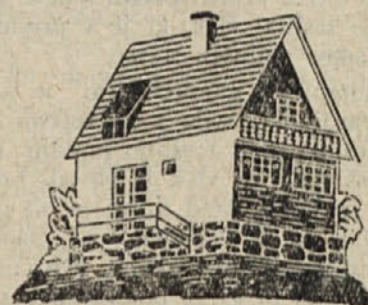
Obiščite našo razstavo na Pliberškem travniku

JOHANN LOMŠEK

Št. Lipš, P. Eberndorf

PRECHTL

s svojimi divjimi zverinami tudi na Pliberškem travniku!

TESARSKI MOJSTER

IGNAC KOREN

DVOR pri PLIBERKU

se priporoča za vsa tesarska dela

Vsem poljedelcem:

Pod najugodnejšimi pogoji vam dostavljam vse kmetijske proizvode, tudi umetna gnojila in semena. Zamenjujem moko za žito

Fa. KARL FERRA

KMETIJSKI PROIZVODI PLIBERK - BLEIBURG Podružnica Postgasse 13